

Aviâja Egede Lynges tale ved modtagelsen af Ebbe Muncks Hæderspris

Taler

Aviâja Egede Lynges
Børnetalsmand og leder af
Grønlands
Børnerettighedsinstitution

Dato

14. november 2023

Sted

Fløjlsgemakket, Christiansborg
Slot

Omstændigheder

Aviâja Egede Lynges modtog prisen for sit arbejde for udsatte børn og unge i Grønland.

- 1 Deres Majestæt, Bestyrelsen for Ebbe Muncks Mindefond, min familie, venner, kolleger og alle jer andre, som er tilstede i dag.

- 5 Deres Majestæt, Bestyrelsen for Ebbe Muncks Mindefond, det er med stor ære, at jeg i dag modtager Ebbe Muncks hæderspris og jeg siger tak, af hele mit hjerte.

- 10 De sidste par måneder, hvor jeg har sat mig ind i hvem Ebbe Munck egentlig var, har været en spændende rejse. Ebbe Munck havde nogle karakteregenskaber, som jeg særligt kan genkende i mig selv: nysgerrigheden, ønsket om retfærdighed og ligeværdighed, hans etiske livssyn og ikke mindst hans medmenneskelighed og evne til at møde og forstå mennesker.

- 15 Det er således medmenneskeligheden, at se og forstå mennesket, men også retfærdighed og ligeværdighed som min tale i dag, vil handle om.

- 20 Ønske om og holdninger til frihed, retfærdighed og ligeværdighed, er noget, som jeg voksede op med som det mest almindelige. King, bedstemor og bedstefars hund var opkaldt efter Martin Luther King. Bedstemor var etnisk dansk og bedstefar var blandet og stammer fra Lyngeslægten oppe i Vendsyssel samt den store Lyngeslægt fra Nuuk.

- 25 I 1932, blev min bedstefar, aataa Kunuk født. Augo Lynges, hans far og dermed min oldefar, var en tæt ven af Knud Rasmussen. Da farfar skulle døbes i Store Magle Sogn insisterede Knud Rasmussen som skulle være fadder på, at farfar skulle hedde Kunuk der er et inuitisk navn. Lille Knud, Kununnguaq ville helst

selv have heddet Kunuk.

30 Min oldefar Augo Lynge, der blev den ene af Grønlands første to medlemmer af
folketinget i 1953, ønskede ligestilling på baggrund af et tillidsforhold
mellem Grønland & Danmark. Fra hans dagbøger, ved vi i familien, at han
ønskede fuld grønlandsk ligestilling, uden at vi skulle give afkald på hvem vi er,
sprogligt og kulturelt. Pointen er, at meget af mit livssyn kommer fra min far,
35 som han fik fra sin far Kunuk, som igen fik sit fra sin far Augo. Tillid og respekt
mellem mennesker og retten til ligestilling, ud fra sin egen kultur er de
grundværdier som jeg kommer af.

Jeg voksede op i 1970'erne i tiden op til Hjemmestyret. Min far og mor var en
del af den bevægelse, som ønskede ligestilling, ligestilling og større
40 selvbestemmelse. Jeg var som lille pige med til Aasivik, sommerstævnerne hvor
man samledes for at debattere, genoplive vores kultur og sætte mål for
handling. Jeg sad, ofte ved siden af scenen alene og lyttede til de taler der blev
holdt. At de holdninger blev anset som rebelske i 1970'erne vidste jeg ikke. For
mig blev det mest normale, at det er i orden at have sin egen mening, og det
45 mest naturlige må være, at kæmpe for ligestilling og retfærdighed. Jeg kan
derfor til den dag i dag finde det lidt underligt, når jeg betegnes som modig.
Fordi, det for mig bare er en naturlig ting – altså noget man gør.

Min far er den person, som har præget mig mest i mit liv. Jeg blev alene med
50 ham som 6-årig. Hver eneste aften, læste han for mig. Han havde ikke mange
penge, så han måtte tage de bøger han havde adgang til. Så han brugte bl.a sine
lærebøger fra Lærerseminariet. Som 7- årig kunne jeg hele fødekæden i biologi.
Hver dag, efter arbejde, tog han mig ud at stå på langrend ski, på sit ene ben.
Min far er den der har lært mig, at man aldrig giver op. Uanset hvor hårdt og
55 ondt det kan gøre. Har man et mål, så når man det. Og falder man, så rejser man
sig bare igen.

Da jeg blev en ung pige sagde han til mig: ”Du skal huske 3 ting: Du er lille af
fysik, du er en kvinde, og du er grønlandsk”. Og det har jeg så sandelig måtte
60 forstå i mange situationer. Nogle menneskers tendenser til at underminere og
styre visse personer er en sjov ting. Mange af dem har måtte erfare, at jeg først
bliver stærk, når de prøver at underminere mig.

Som barn af tiden før Hjemmestyret, lærte jeg af tidens ånd, at uddannelse var

vejen. Jeg kunne kun tale grønlandsk som lille. Gennem min danske bedstemor lærte jeg mit første dansk. Det første jeg kunne sige var også frække sange fra krigstidens Danmark. Dem skal I ikke høre i dag.

70 Jeg blev uddannet Socialantropolog fra The Edinburgh University i 2001. Efter mange års kamp for at blive det som mit land havde brug for, kom jeg hjem til Grønland. Stolt var jeg og mente at jeg vidste alt. Men da sagde min far nogle ord, som skulle ændre mig og som siden har sat vejen til måden jeg arbejder på. Han sagde: ”Nu skal du aflæres”.

75

Der havde jeg brugt hele mit liv på at blive til noget for mit land, og hvad mente han nu med at jeg skulle aflæres? Svaret lå i, at jeg var blevet et Europæisk og perfekt produkt som var dygtig til teorier. Jeg kendte endnu ikke mit folk, deres sandhed, deres måde at tænke på, og hvordan man skulle møde dem ligeværdigt og anerkendende. Jeg fik heldigvis gennemført den nødvendige aflæring og i 80 dag, er ser jeg derfor mennesket når jeg ser og møder det.

Da vi jo alle sammen kender HC Andersens eventyr her om den lille pige med svovlstikkerne, vil jeg indledningsvis tillade mig, at bruge dette fine lille eventyr 85 til at skabe rammen om min fortælling -om mit arbejde som børnetalsmand. Da man nytårmorgen finder den lille pige med svovlstikkerne er der ingen der ved noget som helst om hvad der foregik nytårsaften, da hun langsomt men sikkert frøs ihjel ude i den kolde nat. Hver gang den lille pige strøg en tændstik for at varme sig, lyste flammen op og viste hende noget hun kunne bruge.

90

Og det er det som er grundlaget for mit arbejde som Børnetalsmand. 2 mdr. efter jeg blev Børnetalsmand, tog jeg på min første rejse for selv at se, høre og forstå hvordan børnene og deres familier havde det. Det var til Nordgrønland. Jeg rejste i båd, sammen med min kollega Ellen Bang Bourup til 17 byer og 95 bygder. Vi forstod hurtigt, at vi skulle tilpasse vores måde at være på, til de små Nordgrønlandske samfunds normer og uformelle kultur, hvis vi skulle få den viden som vi ønskede. Nemlig, deres sandhed. Og den fik vi. Aldrig havde jeg forestillet mig at sandheden skulle være så voldsom. At der skulle være så mange mørketal som ikke var registreret. At nogle samtaler måtte holdes i fjeldet, 100 hemmeligt, fordi frygten for at blive opdaget i at have sagt sandheden var så stor. Disse børn og familier, var aldrig nogensinde blevet spurgt om hvordan de havde det. De var vant til at politikerne kom og lavede borgermøder, fortalt om deres egne planer og rejste igen. Og de som kom til borgermøderne var altid de,

105 som havde den uformelle magt i de små samfund.

Når vi kom tilbage til båden, måtte vi nogen gange græde. Fordi børnenes virkelighed var så barsk. Vi blev vidner til et 3-dobbelt svigt: - fra familien, - fra systemet men i særdeleshed også fra det offentlige og samfundet. Historierne,
110 om de seksuelle krænkelse, hvor de voksne beskytter hinanden, og ikke børnene, uligheden, fattigdommen, magtesløsheden, og forsøget på at normalisere skadelig adfærd. Så snart man fandt ud af, at vi møder folk der hvor de er, lytter til dem, og at vi beskytter vore kilder anonymt, så stod folk pludselig i kø. For at fortælle. Dette er således den sandhed vi så og hørte om, vi så selv
115 hvordan børnene havde det, under hvilke vilkår de levede og det var børnene selv, der fortalte hvordan de havde det.

Så bragte jeg denne sandhed frem til politikerne og resten af det offentlige Grønland. Aldrig havde jeg forestillet mig det ramaskrig af modstand der kom.
120 Blandt reaktionerne var, at vi løj. At børn ikke kunne finde på, at sige sådanne ting og at vores viden ikke var valid. Jeg oplevede personlige angreb og forsøg på karaktermord og folketinget debatterede om hvorvidt Selvstyret skulle have lov til fortsat at have Socialområdet. Vi to små kvinder havde revet tæppet væk under den uformelle magtstruktur, som primært blev vedligeholdt af mænd.

125 I eventyret om den lille pige med svovlstikkerne, var hun blot en lille pige der ikke havde nogen at komme ind til, som manglede varme og tryghed. Og som måtte sælge tændstikker for, at de kunne overleve derhjemme. På vores rejser i hele Grønland, gik det mere og mere op for os, at ingen rigtig nogensinde har
130 vidst nok om børnenes vilkår, og faktisk vidste kun de færreste noget om hvordan børnene selv oplevede det på deres egen krop. HC Andersen formåede med sit eventyr om den lille pige med svovlstikkerne, at røre os dybt inde i hjertet. Det var rent statistisk kun 1 lille pige. Her stod vi så, med hundredvis af børn, hvis vilkår og virkelighed overgik alt hvad vi nogensinde har kunne
135 forestille os. Må jeg ikke spørge jer, hvad skal vi dog bruge statistikken til, når børnene allerede har fortalt os hvordan de har det?

Når vi således kom ud på de her steder, hvor ingen nogensinde har lyttet til børnenes stemmer, og en lille pige spurgte mig:

140

Må jeg tage med dig herfra når du sejler?

Lige dér gik det for alvor op for mig, at børn også er mennesker, ligesom alle
145 andre mennesker, med behov for tryghed og varme. Ligesom den lille pige med
svovlstikkerne. Desværre kunne jeg ikke tage hende med.

I Grønland har vi et ordsprog: ”Mikisut nalunartunuku” – ”Man skal aldrig
undervurdere de små”. Den modstand vi mødte, gav os styrke og kræfter til at
150 kæmpe endnu mere for børnene. Når man selv har snakket med børnene, selv
set deres tårer af smerte, set afmagten og frygten i deres øjne, og hvordan de
reagerer, når nogen lytter til dem og tror på hvad de siger er rigtigt for første
gang, er det noget af det mest provokerende og smertefulde, at få at vide, at de
stemmer lyver. Så modstanden blev en motivation, til at arbejde endnu mere for
155 sandheden, så de børn, kunne begynde at få den hjælp de har ret til. Ellen, Team
MIO, jeg er jer for altid taknemmelige, for denne rejse vi har lavet, for børnenes
skyld.

Når vi skruer tiden frem til i dag, så er der sket meget. Siden har jeg og Ellen rejst
160 til 40 steder i Grønland. Og i dag, vil alle gerne snakke om det. Ingen fornægter
længere, den lille pige med svovlstikkerne. Sandheden om børnene er ikke
længere ilde hørt. I dag er det blevet helt normalt, selv i bredere kredse i
befolkningen og i medierne, kan man i dag snakke om børnenes vilkår, uden at
benægte det.

165 Og i dag, møder jeg stor taknemmelighed, fremfor modstand, i befolkningen.
Jeg er taknemmelig for alle dem som har haft og har modet til at følge mig.
Processer og forandring tager sin tid. Og et af de helt store momenter for mig
skete for nyligt. Alle bygdeformænd, fra alle kommuner i Grønland, henvendte
170 sig sammen til mig. De ønsker nu at stoppe seksuelle krænkelser i bygderne, og
ønsker samarbejde.

Den vigtigste værdi der har båret sjælen af vores arbejde for børn er
”Inuppalaassuseq” – medmenneskeligheden. Den bærer vores børnesyn og
175 menneskesyn. Inuppalaassuseq kan ikke oversættes direkte, men ordet
medmenneskelighed, passer som sagt godt ind i konteksten. Ordet kommer af
Inuk, et menneske. Inuppalaassuseq er ”at være som et menneske”. I ordet, er
der mange betydninger. Herunder, at være nede på jorden, nærværende,
respektfuld, forstående, anerkendende og at have en ligeværdig tilgang til sine
180 medmennesker. Men der ligger også dybe rester fra et oprindeligt
fangersamfund hvor der var brug for hvert eneste menneske i de små kollektive

enheder. Det enkelte menneskes betydning for fællesskabet indebar derfor også at ”være et godt menneske”.

185

Ebbe Munck ønskede at forstå og se med sine egne øjne og havde den medmenneskelighed - Inuppalaassuseq, der gjorde, at han kunne med alle slags mennesker og åbnede dermed vejen for handlinger. Det var også den medmenneskelighed – inuppalaassuseq, som Hans Kongelige Højhed, Kronprinsen Frederik fandt i Qaanaaq. At blive set som et menneske.

190

Det kræver mod at turde gå nye veje. At turde ændre sit menneskesyn. Det har vi brug for. Vi har alle brug for at åbne op for mere inuppalaassuseq – medmenneskelighed for børnenes skyld.

195

Den lille pige med svovlstikkerne lærte os jo mange ting denne sidste aften, hvor hun levede. At stryge en enkelt tændstik er kun et øjeblik lys og varme og det fandt hun så også ud af. Derfor tændte hun tilsidst dem alle sammen på én gang. Hun fik lidt lys og varme, men måtte til sidst brænde det hele af på én gang.

200

Man kan derfor kun håbe, at såvel det lille eventyr med pigen med svovlstikkerne og vores mange italesættelser, af børns vilkår i Grønland, bringer det lys og varme frem, som børnene har så stort et behov for.

Derfor er det mig en ære, at Karina Møller i dag, vil synge en sang, som handler om at vi ofte må igennem mørket for at se lyset.

205

Qujanaq. Tak.

Kilde

210

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

215

Takketale

Relateret

Esther Nørregård-Nielsens tale til Aviâja Egede Lynges ved overrækkelsen af Ebbe Muncks Hæderspris 14. november 2023

URI

220

<https://www.dansketaler.dk/tale/aviaja-egede-lynges-tale-ved-modtagelsen-af-ebbe-muncks-haederspris>